

KRÍŽE

Pred istým časom som zo svojho archívu vyradoval chorobopisy pacientov, po ktorých už vyše dvadsať rokov nie je ani chýru ani slychu. Podal som žiadosť na Štátny archív o vyradenie a znehodnotenie dokumentácie. Práčne sme sa rozlúčili s 1985 chorobopismi – asi s polovicou tony na prvý pohľad nič nehovoriaceho horlavého papiera. Značná časť chorobopisov čakala na svoje druhé decénium od posledného kontaktu už v predstihu označená veľkým krížom, ako to mala moja sestrička vo zvyku. Asi je zrejmé, že šlo o pacientov, o ktorých smrti sme sa počas našej praxe rôznymi spôsobmi dozvedeli. Čakali a ďalšie karty pacientov tejto kategórie čakajú v lavej časti veľkého súskrinia môjho pivničného archívu.

Mal som príležitosť sadnúť si do ľahko zaprášeneného kresla a chvíľu sa kochať a rozjímať. Musím sa priznať, že som bol zvedavý ako a kam sa budú uberať moje myšlienky. Obava, že som rokmi tak vyhorel, že sa ma symbolmi označené ľudské osudy v akejsi obrane vôbec nebudú dotýkať (nebodaj pripúšťajúc, že už mám na to nárok) sa „miešala“ s očakávaním vznešeného pocitu hodného kniežata, že som tvorcom obsahu papierových stôp dal zo seba to najlepšie. Zatiaľ som teda len sledoval, čo sa bude vo mne diať. Povedal som si: *„Konečne sa nikam neponáhľaj, tak sed a uvidíš, čo bude, veď sám pacientom hovorívaš, že niet nad seba-spoznávajúci zážitok“*. Spoza kresla sa ozvalo protirečivé: *„Ale u seba?...Treba ti to?“* Antagonizmus sa stal buchtom hromu kdesi vyššie nepodstatný, na okno začali dorážať kvapky, kvapy a kvapiská z búrkového mraku. Chvíľu som mal jasno v tom, že to je znamenie, mám vstať, zbytočne nerozjímať a nekonštruktívne neseďieť. Druhý hlas ale vravel *„Počkaj!“*. Zapozeral som sa na hrbu krížov na obaloch chorobopisov. Evokovali vo mne litovské Šiauliai (Horu krížov). Moje kríže však neplynuli z reálnych povstaní, iba ak z vnútorného, proti sebe. Najdlhšia cesta je totiž cesta do svojho vnútra. Vyhŕkla zo mňa myšlienka: *„Čo si tu len na to, aby si bol tvorcom týchto krížov?“* Nevdojak vtieravo vo mne vytryskol neopodstatnený pocit viny z toho, že som mnohým mohol pomôcť iste lepšie, viac, hlbšie, dlhšie. Možno by sa kríže na ich chorobopisoch

vďaka tomu objavili omnoho neskôr. Alebo by sa vôbec neobjavili. „Objavili, určite“ – hovorí moje ochranné ja.

Sypú sa na mňa predstavy ako mladý kombinovane závislý, sporadicky toxicky psychotický, so zmiešanou poruchou osobnosti, kedysi znásilnený, HIV pozitívny pacient (dúfam, že po ceste z nákupu dávky) si na diaľnici jednoducho vystúpil zo strany vodiča a čakal na salvu do tela narážajúcich áut, ktoré už nedokázali zabrzdiť a po kuse franforcovali jeho torzo k nepoznaniu. Alebo veta matky závislého rakúsko-maďarského pacienta: „*Vy ste nám zachránili syna!*“. Tá bola úvodom nespočetných pozvaní na dlhé, honosne prestreté a bohaté večere v ich dome s telefonátom: „*Pán doktor, čo si poviete, to upečiem a uvarím*“. Pravdupovediac, už mi zatažko padlo k nim pravidelne cestovať na návštevy, bolo to aj dosť daleko, ale nemohol som im to spraviť. Akonáhle sa moje auto priblížilo k ich bráne, automaticky sa otvorila a z domu sa vyhrnulo desať radostných očí (pacienta, matky, otca, manželky, strýka) a o nejakú chvíľu dvanásť. Pribudla dlho očakávaná krásna dcérka, ktorá nemohla uvidieť svetlo sveta, kým otec pil. Roland sa z toho dostal, všetci sa tešili z jednoročnej dcérky. Ja som odchádzal nabaleny (skoro aj proti vôli) krabicami plnými delikatesných Wiener Schnitzel, priorít maďarskej kuchyne, tirolských knedlíčkov, pečeného kolena, „Kraut“ a „Fürst-Pückler-Torte“. Mnohé hodiny sedenia s otcom Rakúšanom (ktorý mi okrem iného ukazoval fotky, ako si cez vojnu vo Viedni cez koľajnice s Rusmi „menili“ pivo za cigarety) a matkou Maďarkou. A zase brána, ja cúvam a päťoro rúk (možno aj viac) vytrvalo srdečne máva s pocitom, že zase predsa príde, až kým s autom nezmniznem za najbližšou zákrutou. Mám chuť zacúvať, či ešte oddane kývajú. Už vtedy mi vyhrkla slza. A syn sa držal a držal. Až raz, keď mi euforickému po zostupe zo Slavkovského štítu vybrúsil v duši telefonát ryhu: „*Všetko bolo v poriadku, prišli sme do bytu do Viedne, ja som bola v kuchyni, Roland v izbe...odrazu bolo počuť výstrel...do hlavy...*“ Tieto momenty ako špongia zmazávajú akýkoľvek narcistický výdobytok umenia liečiť. A potom ďalší chorobopis s krížom. Pichal si heroín do triesla, dostal trombózu, najprv mu vysoko amputovali nohu a potom embolizoval. Zomrel mladý. Alebo ďalší – závislý aj schizofrenický, ktorého rodina si nedala povedať, že resoc nebude pre neho riešením. A tak sa aj stalo. Vysadili mu lieky... „*to sa tu neberie*“ a o pár dní – skok z výšky. Dvadsiatnik. A ďalší a ďalší...samovrahovia. Precitol som, že to sa len zdá, že zlo vyhráva. Veď predsa chlapík, ktorý bol už taký pretoluénovaný, že nemohol chodiť, iba bicykloval (na lávke nad riekou ho kamaráti vysadili na milovaný bicykel a on točil a ťahal, kým mu nedošli sily a nespadol, v lepšom prípade do niečoho mäkšieho)...veď ten abstínuje roky a roky, už riadne chodí, aj byt si vybavil, odišiel z azyláku, to je predsa zázrak! Alebo minule na kúpalisku, keď sa ku mne na športovej akcii FN Nitra rozbehol

usmiaty človek a z dialky zakričal: „*Pán doktor, vďaka Vám 17. rok abstinujem*“. Dodnes neviem, kto to bol...ale veľmi sa teším. A bolo ich predsa veľa. Kreslo ma pomaly tlačí a z krížikových chorobopisov sa snažím preniesť pohľad na tie zvyšné, nádejné, poukladané v haldách, je ich predsa mnoho stovák. Ale čo ak aj medzi nimi sú niektoré, ktoré by mali byť vľavo medzi tými okrížovanými? „*To by bola predsa obsesia*“, hovorím si.

Napadla ma v tom zaprášenom, vyšedivenom pivničnom kresle, plnom vlastného priznania sa sebe samému, spásonosná otázka: „*Prečo robíš túto robotu?*“ Áno, dobrá otázka. Či je to zo zvyku? Pre slávu pozemskú? Pre peniaze? Pre potrebu niekoho viesť? Pre uznanie? Samaritánsky komplex? Potrebu dokázať si, že mi to ide? Stále málo! Veď sa dá robiť tolko všeličoho ľahšieho a príjemnejšieho. Ani ti nebudú bezočivo vtrhávať do miestnosti, keď máš oproti sebe pacienta s manželkou. Ani ti nebudú nadávať, že to, čo chceš, predsa bolí. A ráta sa len to, čo je hneď a krásne, chutné, šťavnaté. Ani sa ti nepokúsia vyhrážať, urážať ňa, osočovať. Ani ich nebudeš musieť presviedčať, že je predsa Niečo úplne z inej – nepozemskej látky utkané, čoho odraz je zázrakom. Zistil som, že som ešte nevidel aktívne závislého a súčasne šťastného človeka. Aj túto vetu používam. Pritakajú. Zasejem malé horčičné zrníčko a za to, kam dopadne, sa nemôžem viniť. Nemám sa obzerať, či skončilo v trní, na skale, v zemi, alebo vyschlo...Robiť tak svoju prácu aj pre seba. Prispieť niečím, ale nikdy sa nedozvedieť akou porciou. Je to ako poslať milión niekomu ako anonym. Alebo v tichosti priať dobro neprajníkovi. Paradoxy strácania sú mi ziskom. Len vtlačiť do liečby kúsok svojej (prepožičanej) pečate, ale nie preto, že je moja...

Búrka odznela a ja sa radostný vraciam zo suterénu archívu do prítomnosti. Mám sedenie s príjemným filmovým režisérom a jeho manželkou. Pije, je introvert, talentovaný, ale je mu nepríjemné robiť všetko na výkon, odpovedať na otázky kamarátov, režisérov, producentov typu: „*Aký bude tvoj nový film?*“. Bludný kruh úzkosti, vyhýbania sa, pitia. Teší sa, že je u mňa, je pre mňa obohatením. Ani neviete, kolkí pacienti Vám pomohli...Predstavujeme si ako bude naschvál vyhľadávať dotieravé otázky a ich tvorcov, ako pôjde proti vlastnej úzkosti, dokonca si ju bude priať, vyzve ju do súboja, akoby na ping-pongový zápas. Bude o desať dvanásť, o päť dvanásť, ...dvanásť päť...a ona nepríde. Tá úzkosť totiž nie je nijaké „to“. Na dotieravé otázky vyčarí úsmev pri predstave, že odpovie ... „*lebo ešte nesnežilo*“...alebo odpovie vlastným tichom, tichom liečivým, veľkorysým, radostným (lebo máme veľa „tích“ – od urazeného, povýšeneckého až po nalakané). To veľkorysé sa však javí ako balzam. Dáva slobodu nehovoriť, keď iní tlačia, aby bolo povedané.

Dve hodiny po búrke mi do mysle vytryskla odpoveď, prečo robím túto prácu. Najradšej preto, že je tajomstvom, koľko z nej je mojou zásluhou.

A režisérovi radím: „Nafilmujte krátky, päťminútový film o sebe a pre seba, nebude nákladný, nikto ho nepochopí, bude len pre Vás a tajomstvom, nebude viesť k zisku (...hoci ktovie v dnešnej dobe aj nechápať je devíza)..A keď sa Vás budú pýtať, o čom to bude a je, odpoviete úsmevom: „To je tajomstvo“. Potešil sa a odvetil: „Už to viem...už viem, čo tam dám, budú tam samé...“ „Pssssst“ – ja na to.

MUDr. Eduard Višňovský